

İNGİLİZCE ÖĞRETMENİ YETİŞTİRME SÜRECİ: ÖĞRETMEN ADAYLARI VE ÖĞRETİM ÜYELERİNİN YAŞADIĞI SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

TED Üniversitesi Eğitim Fakültesi İngilizce Öğretmenliği Bölümü tarafından İngilizce öğretmeni yetiştirme sürecini bir bütün olarak değerlendirmek, yaşanan sorunları ve çözüm önerilerini tartışmak amacı ile öğretmen adayları ve öğretim üyeleri ile 2019 yılı Haziran ayında iki toplantı düzenlenmiştir. Türkiye’de 63 üniversite tarafından sunulan İngilizce Öğretmenliği Programının davet edildiği, 21 Haziran 2019 Cuma günü 13 üniversiteden toplam 40 öğretmen adayının (Ek 1), 28 Haziran 2019 Cuma günü ise 25 üniversiteden toplam 56 öğretim üyesinin (Ek 2) katıldığı toplantılarda aşağıdaki beş temel konuda yaşanan sorunlar tartışılarak bu sorunlara çözüm önerileri sunulmuştur:

1. İngilizce Öğretmenliği Programına öğrenci alımı
2. Mevcut programın değerlendirilmesi
3. Üniversite-Okul iş birliği ile ilgili değerlendirmeler
4. İngilizce Öğretmenliği öğretim üyeleri ile ilgili değerlendirmeler
5. Meslek-içi eğitim programları

Her iki gruba yapılan toplantılarda katılımcılar görüş belirtmek istedikleri konulara göre gruplandırılmış, günün sonunda grupların görüşleri diğer katılımcılarla paylaşarak onların da dönütleri alınmış ve sonuç raporu tüm katılımcıların ortak kararı ile yayınlanmıştır. Bu rapor her iki grubun İngilizce öğretmeni yetiştirme süreci ile ilgili ortak olarak belirlediği sorunları ve çözüm önerilerini sunmaktadır.

- 1. İngilizce Öğretmenliği Programına öğrenci alımı:** Hem öğretmen adayları hem de öğretim üyeleri İngilizce Öğretmenliği programlarının daha etkili yürütülebilmesi ve istenilen özelliklerle donatılmış öğretmenler yetiştirebilmesi için ilk adım olan programlara öğrenci alımının son derece önemli bir aşama olduğu konusunda hem fikir olmuşlardır. Ancak ÖSYM tarafından uygulanan yabancı dil sınavı ile öğrenci alımlarında bazı sorunların yaşandığını belirterek bu sorunlara aşağıdaki çözüm önerilerini sunmuşlardır:

a. Programın özelliklerini, alacakları eğitimin içeriğini ve programı tamamladıktan sonra ne yapmak istediklerini bilmediği için öğretmen olmak istemeyen bazı adayların programa yerleştirilmeleri, çoğunlukla isteyerek bölüme gelen öğrencilerin motivasyonlarını olumsuz yönde etkileyen bir sorun olarak tespit edilmiştir. Buna çözüm olarak;

i. Lise öğrencilerine mesleki rehberlik konusunda yardımcı olan rehber öğretmenlerin bu konu ile ilgili bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Okullarda görev yapan İngilizce öğretmenlerinin üniversitelerdeki öğretim elemanları ile birlikte hazırlayacakları bilgilendirme toplantılarının rehber öğretmenlerini programın detayları konusunda bilinçlendirerek doğru rehberlik yapmaları konusunda yardımcı olacağı düşünülmektedir.

ii. Adayların üniversite tercihi yaparken yararlandıkları YÖK Atlas'ta istatistik bilgilerin yanı sıra, program ve derslerin içerikleri ile ilgili bilgi paylaşımının öğretmen olma motivasyonuna sahip bireylerin programa yerleştirilmesinde etkili olacağı önerilmiştir.

b. İngilizce öğretmenliği programına yerleştirilen adayların yabancı dil yeterliliklerinde sorunlar olduğu her iki grup katılımcı tarafından da dile getirilmiştir. Çoğu adayın dört yıl boyunca alacakları yabancı dilde yürütülecek eğitimi takip edebilmek için gerekli seviyede dili bilmemesi ve kullanamaması öğretmen olacak adaylar için önemli bir sorun olarak tespit edilmiştir. Bu sorunun çözümüne yardımcı olabilmek için;

i. ÖSYM tarafından uygulanan ve kelime ve gramer bilgisi ile okuduğunu anlamayı ölçen bir yabancı dil sınavı yerine, yabancı dil bilgisini okuma, yazma, konuşma ve dinleme becerileri ile bir bütün olarak değerlendiren bir sınavın kullanılmasının daha doğru bir ölçme ve değerlendirme yaklaşımı olacağı, böyle bir yaklaşımın aynı zamanda adayların üniversiteye gelene dek gördükleri eğitimin içeriğini ve yöntemini paralel bir doğrultuda şekillendireceği düşünülmektedir. Böylelikle ilk orta ve lise yıllarında verilen İngilizce dersleri yoğunluklu olarak

dilbilgisi kurallarının öğretildiği şekilde değil de dört becerinin eşit olarak desteklendiği şekilde öğretilir.

ii. Öğretmen adayları, özellikle konuşma ve yazma gibi üretime yönelik becerilerin ölçülmesinde teknolojiden yararlanılabileceğini, hatta bu sınavlarda sorulan sorular ile adayların öğretmenlik mesleğine yönelik bakış açılarının ve yaklaşımlarının da tespit edilebileceğini önermektedirler.

iii. Öğretmen adayları ayrıca tek bir sınav yerine öğrencinin eğitim hayatı boyunca yabancı dil öğrenimi konusunda gösterdiği performansı göz önüne alan süreç odaklı bir değerlendirme yaklaşımının benimsenmesinin daha yerinde olacağını düşünmektedir.

iv. Dil puanı ile İngilizce Öğretmenliği programlarına yerleştirilen adayların yabancı dilde gösterdikleri performans, başka adayların diğer alanlarda çözdüğü sorularla gölgelenmemelidir. Üniversiteye yerleştirmelerde kullanılan puanlama sistemi yabancı dil adaylarını mağdur etmeyecek şekilde düzenlenmelidir.

c. Mevcut programlara yerleştirilen öğrenci sayısının pek çok bölüm için ideal öğrenme ortamının yaratılmasında olması gerekenden daha fazla olduğu, kalabalık sınıfların da yabancı dil öğretimi gibi aktif öğrenme gerektiren bir konuda sorun yarattığı dile getirilmiştir. Bu doğrultuda;

i. YÖK ve MEB'in iş birliği içinde mevcut mezunları da dikkate alarak ülkemizdeki İngilizce öğretmen ihtiyacını belirleyen uzun vadeli bir projeksiyon çıkarmalarının ve bu doğrultuda kontenjanları programların öğretim elemanı sayısını da göz önüne alınarak belirlenmelerinin gerekliliğini ortaya konulmuştur. Her iki grup katılımcı da öğretmen ihtiyacının belirlenerek programlardaki kontenjanların düşürülmesinde pedagojik formasyon gibi alternatif programların da bir yandan yürütülmesinin önlenmesi gerektiğini dile getirmiştir. Bu konunun

öğretmen yetiştirmede kaliteyi arttıran önemli bir etken olacağı konusunda hem fikir olunmuştur.

2. Mevcut programın değerlendirilmesi: 2018-2019 öğretim yılı itibari ile tüm İngilizce Öğretmenliği programlarında izlenmesi zorunlu olan program ile ilgili öğretmen adayları ve öğretim üyelerinin tespit ettiği sorunlar ve çözüm önerileri aşağıda listelenmiştir:

a. Tüm üniversitelerde öğretim üyesi kadrosu, özellikleri ve ihtiyaçları göz önünde bulundurulmadan, hali hazırda izlenmekte olan program detaylı bir şekilde değerlendirilmeden ve paydaş görüşleri alınmadan geliştirilen sabit bir program izlemek zorunda olmanın eğitimi kısıtlayıcı önemli bir sorun olduğu dile getirilmiş ve aşağıdaki çözüm önerisi sunulmuştur:

i. Program güncelleme çalışmaları sırasında tüm paydaşların (öğretmen adayları, mezun, akademisyen, vb.) görüşlerinden faydalanarak ve izlenmekte olan programın sorunları detaylıca değerlendirilerek, bir ihtiyaç analizinin yapılmasının ve belirlenen 2023 eğitim vizyonu ile uyumlu bir programın geliştirilmesinin gerekliliği vurgulanmıştır. Geliştirilecek programda öğretmen yeterlikleri doğrultusunda sadece genel çerçevenin belirlenmesinin yeterli olduğunun ve programları uygulamaya koyarken üniversitelere esneklik sağlanmasının öneminin de altı çizilmiştir.

b. Hem öğretmen adayları hem de öğretim üyeleri özellikle yeni programla birlikte alan eğitimine odaklanan derslerin azaltıldığını, teori ağırlıklı derslerin yoğun bir yer kapladığını, bunun da adayları mesleğe hazırlamada yetersizliğe yol açtığını öne sürmüşlerdir. Bu problemlerin çözümü için;

i. Öğretmen adaylarının sadece eğitimlerinin son yılında değil mümkünse tüm dört yıllık eğitim hayatları boyunca uygulama içinde olmalarının onları gerçek hayata daha donanımlı yetiştireceği belirtilmiştir.

ii. Teori ağırlıklı dersler, sınav odaklı bir sistem yerine uygulama odaklı ve sürece dayalı değerlendirmeyi içeren bir eğitim sisteminin gerekliliğinin altı çizilmiştir.

iii. Öğretmen adayları kendi gruplarında aldıkları eğitimin bütüncül bir yaklaşımla onları spor, müzik, sanat alanlarında da gelişmelerini destekleyecek nitelikte olması gerektiğini belirtmişlerdir.

c. Mevcut programın öğretmen adaylarını farklı yaş gruplarına öğretmenlik yapma konusunda hazırlamada yetersiz kaldığı da belirlenen sorunlar arasındadır. Bunun için;

i. Farklı yaş gruplarına göre değişiklik gösterecek öğretim yöntemleri ve sınıf yönetimi derslerin sayısının ve çeşitliliğinin artırılması önerilmiştir. Eğitim fakültelerinin ilk, orta, lise eğitimi sunmak üzere uzmanlaşmaya yönelik yapılandırılmaları da öneriler arasındadır.

d. Mevcut programın ayrıca öğretmen adaylarını alanda karşılaşmaları çok muhtemel olan “özel öğrencilere” eğitim verebilecek yeterlilikte yetiştirmemesinin de mesleğe başladıklarında sorun yaşamalarına sebep olabileceği belirtilip bu soruna yönelik;

i. Özel eğitim konusunda seçmeli derslerle adayların donanımlı hale getirilebileceği önerilmiştir.

3. Üniversite-Okul iş birliği ile ilgili değerlendirmeler: Eğitim Fakülteleri için öğretmenlik uygulaması son derece önemli bir yere sahiptir. Aldıkları eğitimi gerçek sınıf ortamında uygulama imkânı bulan adaylar için mesleğe başlamadan önce öğrenci ile buluştukları staj döneminin programın en öğretici süreci olduğu söylenilebilir. Üniversite ile MEB okulları arasında bu süreçte yapılan iş birliğinde bazı sorunların yaşandığı dile getirilmiş ve aşağıdaki çözüm önerileri sunulmuştur:

a. Uygulama okulları ile iletişim ve iş birliği yeterince sağlanamamaktadır. Genellikle staja öğrenci götüren öğretim üyesinin kişisel ilişkileri ile yürüyen

sürecin daha sistemli ve profesyonel bir boyuta taşınması gerektiği belirtilmiştir. Üniversite-okul iş birliğinin etkili bir şekilde yürütülmesinin sağlanamaması durumunda öğretmen yetiştirme sürecinin en önemli boyutu olan uygulamanın bir ders olarak algılanmaktan öteye geçememesinin, bu sürecin bazı uygulama öğretmenleri için bir yük, bazıları için ise tüm sorumluluğu aday öğretmene devrettiği bir uygulama olarak görülmesinin önüne geçilemez. Bu iletişimin daha güçlü hale getirilmesi için;

i. Millî Eğitim Bakanlığı'nın Ankara'da başlattığı MEB okullarına "Danışman Akademisyen Uygulamasının" tüm ülke çapında uygulamaya geçilmesinin üniversite-okul iş birliğinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesinde etkili olabileceği önerilmektedir. Bu danışmanlık sürecinin sağlıklı yürütülebilmesi için ise yetki, sorumluluk ve beklentilerin tüm paydaşlar için net bir şekilde belirlenmesi gerekmektedir.

ii. Uygulama öğretmeni ile öğretim üyesinin tüm süreç boyunca iletişim halinde olması gereklidir. Bu iletişimin sürekliliği için düzenli toplantılar, seminerler, eğitimler ve sağlıklı bir dönüt sürecinin kurulması şarttır.

b. Programlarda uygulamaya dayalı sürenin yetersizliği adayların mesleğe tam donanımlı olarak yetişmesinde bir sorun olarak dile getirilmiştir. Bunun için;

i. Alan eğitimi ile uygulamanın eş zamanlı olarak yürütülmesi, adaylara her kademedeki gözlem ve uygulama yapma imkânı sağlanması gerekmektedir.

ii. En çok karşılaşılan gerçek problemlere odaklanan sınıf yönetimi dersinin adaylara uygulama imkânı yaratacak bir ortamda, alandan uzman öğretmenlerin gerçek deneyimleri ile birleştirilerek, mümkün olduğunca öğretmenlerin üniversitedeki derslere davet edilmesiyle birlikte yürütülmesi sağlanabilir.

c. Uygulanmakta olan MEBSİS sisteminin bir öğretim üyesine 8 öğretmen adayı ile çalışacak şekilde düzenlenmesi sürecin daha etkili işlemesine yol açmaktadır. Bu sebeple MEBSİS her iki grup katılımcı tarafından desteklenmekle birlikte bu süreçte gerek uygulamaya yönelik gerekse teknik aksaklıkların yaşandığı belirtilmiş ve aşağıdaki çözüm önerileri sunulmuştur;

i. MEBSİS sistemindeki notlandırma sürecinin bir standarda oturtulması gerekmektedir. Her madde için 3 üzerinden yapılan ve adil olmayan değerlendirme sisteminin bütün paydaşların ortak bakış açısı ile değerlendirme yapabilmek üzere eğitildiği ve daha güvenilir bir kriter kullanılarak değerlendirmenin yapıldığı bir sisteme dönüştürülmesi gerekmektedir.

ii. MEBSİS sisteminde değerlendirme amaçlı kullanılan kriterin öğretmen adaylarına ders anlatımlarından sonra detaylı geri bildirim verecek bir formata dönüştürülmesi gerekmektedir.

d. Öğretim üyeleri son yıllarda uygulama öğretmenlerine mentörlük yapmak üzere verilen sertifika eğitiminin son derece yerinde bir uygulama olduğunu düşünmektedir. Ancak bu eğitimin daha verimli olması için;

i. Teknik detaylar ve sistemin kullanımının yanı sıra ihtiyaç analizi ile tespit edilen konulara göre düzenlenmiş, süresi ve içeriği daha kapsamlı bir hizmet içi eğitimin gerekliliği vurgulanmıştır.

ii. Öğretmenlik uygulaması içinde yer alan ve sürekli eğitimden geçen öğretmenler için bir ödül sisteminin geliştirilmesinin motivasyonu artıran bir etken olacağı düşünülmektedir.

4. İngilizce Öğretmenliği öğretim üyeleri ile ilgili değerlendirmeler: Eğitim Fakültelerinin İngilizce öğretmenliği programlarında görev yapan öğretim üyeleri ile ilgili her iki grup katılımcı tarafından belirlenen sorun ve öneriler aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır:

a. Öğretmen adaylarına göre saha içi deneyime sahip olmayan bazı akademisyenler derslerde teori ve uygulamayı bağdaştırma problemleri yaşamaktadır. Bu da adayların gerçek sınıf ortamı ile karşı karşıya kaldığında sorunlar yaşamasına sebep olabilmektedir. Bu sorunların çözümü için;

i. Üniversitede görev yapan akademisyenlerin üniversite-okul iş birliği kapsamında daha çok saha içinde yer alması gerektiği düşünülmektedir. Ancak akademik yükseltmelerde hiçbir karşılığı olmayan bu tür işbirliklerinin de yükseltme sisteminde göz önüne alınması, MEB okullarına yönelik yapılacak araştırma olanaklarının ve resmi izin sürecinin kolaylaştırılması, akademisyenlerin teori ile uygulamayı birleştiren bilimsel çalışmalar yapmaya teşvik edilmesi çözüm önerileri olarak sunulmuştur. Sadece yayın sayısı odaklı atanma ve yükseltme kriterleri öğretim elemanlarının topluma yönelik hizmetiçi eğitim çabalarını göz ardı etmektedir.

ii. Öğretmen adayları akademisyenliğe başlama şartı olarak bireylerden saha tecrübesinin istenmesinin ve belirli aralıklarla saha içi gözlemlene deneyimleri yaşamalarının, üniversitede onlara sundukları eğitimi zenginleştireceğini ve mesleğe daha iyi hazırlayacağını düşünmektedir.

5. Meslek-içi eğitim programları: Öğretmenlerin dört yıllık eğitimden sonra mesleklerini yerine getirdikleri süre içinde aldıkları eğitimler ve bunların organizasyonları ile ilgili sorunların olduğundan bahseden öğretmen adayları ve akademisyenler bu sorun ve çözüm önerilerini aşağıdaki şekilde sıralamışlardır:

a. Hizmet içi eğitimlerin öğretmenlerin ihtiyaçları doğrultusunda organize edilmemesi ve veri odaklı olmaması en önemli sorun olarak belirtilmiştir. Bunun için;

i. Hizmet içi programların amacı, içeriği, yöntemi ve organizasyonu yapılırken mesleğin içinde olan öğretmenlerin görüşlerinin alınarak sürdürülebilir bir hizmet içi eğitim modeli oluşturulması gerekmektedir.

b. Hizmet içi eğitim programlarının standart bir öğretmen profiline yönelik hazırlanması, öğretmenlerin ihtiyaçları, yöresel farklılıklar, okul türleri gibi değişkenlerin program oluşturmada göz önünde bulundurulmamasının da öğretmenlerin bu tür programlara katılımlarındaki motivasyonlarını olumsuz etkileyen bir etken olduğu dile getirilmiştir. Bu sebeple;

i. Hayat boyu öğrenmenin öğretmen eğitiminin ilk günlerinden beri öğretmenlik mesleğinin doğal bir parçası olduğu bakış açısı tüm öğretmenlere ve öğretmen adaylarına kazandırılmalıdır. İhtiyaca cevap veren bir hizmet içi eğitim programının öğretmenlerin motivasyonlarını ve katılımlarını da olumlu bir şekilde etkileyeceği ön görülmektedir.

c. Hali hazırda uygulanmakta olan meslek içi eğitim programların yeterli sayıda olmaması da öğretmenlerin kendilerini yenilemelerinde bir engel teşkil etmektedir. Bu soruna çözüm önerisi olarak;

i. Sadece seminer dönemlerinde değil dönem içerisinde okul saatlerinde düzenlenecek programların sürekli gelişim modeline daha uygun olduğu öne sürülmüştür. Böylelikle öğretmenler hem mesleki hem de sosyal ve bireysel gelişimleri ile ilgili ihtiyaçlarını karşılayabileceklerdir. Belirli periyodlarla öğretmen yeterliliklerinin gözden geçirilmesi sadece denetleme amaçlı değil öğretmenlere dönüt verme amaçlı kullanılmalıdır.

d. Öğretmenler arasında iletişim kopukluğunun olması, özellikle yeni öğretmenlerin ve merkezden uzak bölgelerde mesleklerini sürdürenlerin kendilerini yalnız hissetmeleri de belirtilen problemler arasındadır. Bunun için;

i. Öğretmenlerin deneyim, fikir ve uygulamalarını paylaşabilecekleri çevrimiçi platformların oluşturulması önerilmektedir. Düzenlenecek yüz yüze bilimsel ve sosyal etkinlikler de öğretmenlere destek olacaktır.

e. Lisans eğitiminden sonra üniversite ile bağlantının kesilmesinin de öğretmenlerin mesleki gelişimlerini engelleyen bir unsur olduğunun altı çizilmiş ve;

i. Öğretmenlerin tezli ve tezsiz yüksek lisans programlarına yönlendirilmelerinin, üniversitelerin öğretmenlerin ihtiyacına cevap verebilecek programlar açmalarının teşvik edilmesinin çözüm önerileri arasında olduğu belirtilmiştir. Pedagojik formasyon ve ücretli öğretmenlik uygulamaların tamamen kaldırılması da her iki grup katılımcı tarafından belirtilmiştir. Dört yıl boyunca kazandırılmaya çalışılan öğretmenlik bakış açısının ve gerekli donanımın kısa bir sürede kazandırılmayacağı elbette ki aşıkardır.

Sonuç olarak, doğru bir sınav sistemi ile değerlendirilen ve ne istediğini bilerek gelen adayların, uygulama-teori dengesini sağlayan, kendilerini gerçek hayata hazırlayan bir programla eğitim görerek, etkili bir mentörlük ve dönüt süreci ile geçirdikleri bir staj döneminden sonra mesleğe hazır bir şekilde görevlerine başlayabilirler. Öğrenmenin hayat boyu devam etmesi gerektiği mottosu ile eğitim görmüş yabancı dil öğretmenleri, mesleklerini sürdürdükleri sürece de iyi hazırlanmış hizmetiçi eğitimlerle desteklenmelidir. Türkiye’de İngilizce öğretmeni yetiştiren programların öğretmen aday temsilcilerinin ve öğretim üyelerinin yaşadıkları sorunlara ve çözüm önerilerine dair ortak görüşü olan bu rapor, sorunların bir an önce çözüme kavuşabilmesi dileğiyle YÖK, MEB ve ÖSYM’ye sunulacaktır. Üniversiteler çözümün bir parçası olabilmek için ilgili kurumlara tüm desteği vermeye hazırdır.

Ek-1
21 Haziran 1. ELT Öğrencileri Toplantısı Katılımcıları

Üniversite	Katılımcı sayısı
Anadolu Üniversitesi	4
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	2
Dokuz Eylül Üniversitesi	2
Gazi Üniversitesi	4
İstanbul Cerrahpaşa Üniversitesi	1
İstanbul Medeniyet Üniversitesi	2
Maltepe Üniversitesi	1
MEF Üniversitesi	1
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	1
Pamukkale Üniversitesi	1
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	1
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	3
TED Üniversitesi	17
TOPLAM	40

Ek-2
28 Haziran 1. ELT Bölümleri Toplantısı Katılımcıları

Üniversite	Katılımcı sayısı
Aksaray Üniversitesi	1
Amasya Üniversitesi	2
Anadolu Üniversitesi	4
Bartın Üniversitesi	3
Boğaziçi Üniversitesi	1
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	2
Çanakkale Onsekiz Mart Ü.	3
Çukurova Üniversitesi	1
Düzce Üniversitesi	1
Dokuz Eylül Üniversitesi	1
Gazi Üniversitesi	3
Hacettepe Üniversitesi	2
Harran Üniversitesi	1
İstanbul Cerrahpaşa Üniversitesi	1
İstanbul Medeniyet Üniversitesi	1
Konya Selçuk Üniversitesi	2
Marmara Üniversitesi	2
MEF Üniversitesi	1
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	8
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	2
Pamukkale Üniversitesi	3
Sakarya Üniversitesi	1
Sinop Üniversitesi	1
TED Üniversitesi	8
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	1
TOPLAM	56